

ΟΙ «ΑΣΧΕΤΟΙ» ΝΟΜΠΕΛΙΣΤΕΣ (Μάιος 2008)

Συγγραφέας: ΣΤΕΛΙΟΣ ΨΩΜΑΣ

I

Το όνομα Σεβαστιανός Μοιρασγεντής μάλλον δεν λέει πολλά στους περισσότερους. Επιτρέψτε μου να σας τον γνωρίσω. Ο Σ. Μοιρασγεντής είναι ερευνητής του Εθνικού Αστεροσκοπείου Αθηνών και νομπελίστας! Νομπελίστας και άγνωστος, θα αναρωτηθεί κανείς. Ακριβώς! Τον περασμένο Νοέμβριο, ο ερευνητής του Αστεροσκοπείου βραβεύτηκε με το βραβείο Νόμπελ μαζί με πολλούς επιστήμονες άλλων χωρών για τη συνεισφορά του στη συγγραφή των εκθέσεων της Διακυβερνητικής Επιτροπής για τις Κλιματικές Αλλαγές (IPCC). Άλλοι δύο ερευνητές του Αστεροσκοπείου, η Έλενα Γεωργοπούλου και ο Γιάννης Σαραφίδης ήταν από τους επιστήμονες εκείνους που συμμετείχαν στην ανασκόπηση των τεχνικών εκθέσεων της IPCC.

Οι ερευνητές αυτοί του Αστεροσκοπείου είναι μέλη της περίφημης πια “Ομάδας Λάλα” που επί δεκαετία είχε την ευθύνη για την παρακολούθηση και συγγραφή των εθνικών εκθέσεων για την κλιματική αλλαγή, ως τεχνικοί σύμβουλοι του ΥΠΕΧΩΔΕ. Είναι δηλαδή οι ίδιοι άνθρωποι που το ΥΠΕΧΩΔΕ κατηγορεί περίπου ως άσχετους και ως παρέχοντες λάθος εκτιμήσεις στα Ηνωμένα Έθνη. Το είδαμε κι αυτό. Άσχετοι οι νομπελίστες και αλάθητοι οι γραφειοκράτες του Υπουργείου...

Όπως είναι γνωστό, στις 17-4-2008, η Επιτροπή Συμμόρφωσης της Γραμματείας για την Κλιματική Αλλαγή του ΟΗΕ επιβεβαίωσε με απόφασή της ότι η Ελλάδα δεν τήρησε τις τυπικές υποχρεώσεις που απορρέουν από τη συμμετοχή της στο Πρωτόκολλο του Κιότο σε ό,τι αφορά την ύπαρξη και αποτελεσματική λειτουργία ενός μηχανισμού απογραφής των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου. Επιπλέον, η Επιτροπή Συμμόρφωσης ανέστειλε μέχρι νεωτέρας τη συμμετοχή της Ελλάδας στους λεγόμενους ευέλικτους μηχανισμούς του Κιότο, καθώς η ποινή αυτή προβλέπεται από το Πρωτόκολλο για περιπτώσεις μη συμμόρφωσης. Η Ελλάδα έγινε έτσι η πρώτη χώρα

για την οποία εφαρμόζονται οι προβλεπόμενες από το Πρωτόκολλο του Κιότο κυρώσεις.

Σε κάθε ευνομούμενη χώρα, η ταπεινωτική αυτή “πρωτιά” της χώρας θα είχε ως αποτέλεσμα την παραίτηση του αρμόδιου υπουργού, την αναζήτηση ευθυνών και τη διατύπωση μιας δημόσιας συγγνώμης. Στην Ελλάδα συνέβη το εξής απίστευτο. Για την καταδίκη από τον ΟΗΕ κατηγορήθηκαν οι επιστήμονες εκείνοι που έβγαζαν τη χώρα ασπροπρόσωπη επί δέκα συναπτά έτη. Λες και έφταιγαν αυτοί που το ΥΠΕΧΩΔΕ δεν φρόντισε να υπάρχει αδιάλειπτα ένας μηχανισμός απογραφής των εκπομπών συμβατός με όσα προδιαγράφονται στο Πρωτόκολλο του Κιότο. Σημειωτέον ότι το ΥΠΕΧΩΔΕ είναι ο μόνος εθνικός φορέας (single national entity) με πλήρη ευθύνη για τις εθνικές απογραφές εκπομπών αερίων θερμοκηπίου

II

Ας πάρουμε όμως τα πράγματα με τη σειρά. Το Εθνικό Αστεροσκοπείο Αθηνών ήταν ο τεχνικός σύμβουλος του ΥΠΕΧΩΔΕ για θέματα κλιματικών αλλαγών έως και την 23η Απριλίου 2007, οπότε και έληξε η σύμβαση που είχε υπογράψει. Η ομάδα εμπειρογνομόνων του ΟΗΕ επισκέφτηκε την Αθήνα ακριβώς τη μέρα που έληγε η σύμβαση του Αστεροσκοπείου και φυσικά διαπίστωσε πως δεν υπήρχε διάδοχο σχήμα, γι’ αυτό και προχώρησε στις διαδικασίες συμμόρφωσης που προβλέπει το Πρωτόκολλο.

Να ξεκαθαρίσουμε κάτι. Είναι απόλυτο δικαίωμα του ΥΠΕΧΩΔΕ να επιλέγει τον τεχνικό του σύμβουλο. Δεν είχε καμία υποχρέωση να συνεχίσει με το Αστεροσκοπείο από τη στιγμή που έληγε η σύμβαση. Είχε όμως υποχρέωση να ορίσει εγκαίρως διάδοχο σχήμα (το οποίο να προλάβει να ενημερωθεί από τους προηγούμενους) για να μην υπάρξει κενό στην απογραφή. Το έπραξε; Φυσικά όχι, όπως αποδεικνύεται και από το γεγονός ότι ο επόμενος ανάδοχος, το ΕΜΠ, υπέγραψε σύμβαση τον Φεβρουάριο του 2008. Αυτό το κενό είδαν οι εμπειρογνώμονες του ΟΗΕ και έπραξαν ότι έπραξαν. Το ΥΠΕΧΩΔΕ προσπάθησε να τους πείσει πως είχε τον μηχανισμό (εννοώντας κάποιους υπαλλήλους του που είναι επιφορτισμένοι με την παρακολούθηση του αντικειμένου), αλλά προφανώς δεν τα κατάφερε. Η απογραφή των εκπομπών είναι πολύ σοβαρή

υπόθεση για να την αφήσει κανείς στα χέρια λίγων γραφειοκρατών, γι' αυτό και χρειάζονται εμπειρογνώμονες, η γνώση και εμπειρία των οποίων θα πρέπει να γίνει αποδεκτή και από τους ελεγκτικούς μηχανισμούς του ΟΗΕ.

Κι ενώ η αδράνεια και ευθύνη του ΥΠΕΧΩΔΕ είναι προφανής, το Υπουργείο προσπάθησε να ρίξει τη μπάλα εκτός γηπέδου. Αντί να αναλάβει τις ευθύνες του, άρχισε να κατηγορεί τους ερευνητές του Αστεροσκοπείου για παροχή λάθος στοιχείων προς τους εμπειρογνώμονες του ΟΗΕ, υπονοώντας ότι αυτοί ευθύνονται για την καταδίκη της χώρας. Ας κάνουμε μια κρίσιμη επισήμανση. Ακόμη και αν η χώρα έδινε λάθος στοιχεία, δεν υπάρχει μηχανισμός τιμωρίας της με βάση τα όσα προβλέπονται στο Πρωτόκολλο του Κιότο. Μόνο για τη μη ύπαρξη αποτελεσματικού μηχανισμού απογραφής προβλέπονται κυρώσεις και αυτό ακριβώς αναφέρει η καταδικαστική απόφαση της Επιτροπής Συμμόρφωσης.

Επειδή στα ΜΜΕ έπαιξε πολύ το θέμα των λάθος στοιχείων και της ευθύνης της "Ομάδας Λάλα", ας δούμε σύντομα και αυτό το θέμα. Ο λόγος που είχε επισκεφτεί η ομάδα εμπειρογνομόνων του ΟΗΕ τη χώρα μας τον Απρίλιο του 2007 ήταν λόγος ρουτίνας που προβλέπεται για όλες τις χώρες. Εξετάζουν τις τεχνικές εκθέσεις που υπέβαλε η χώρα και κάνουν κάποιες παρατηρήσεις (π.χ. για τη χρήση ορισμένων συντελεστών εκπομπής). Οι προτάσεις τους συζητούνται με τους εμπειρογνώμονες της χώρας και συνήθως γίνονται κάποιες τροποποιήσεις στις παλαιότερες εκτιμήσεις, έτσι ώστε αυτές να αντικατοπτρίζουν καλύτερα την πραγματικότητα. Σημειωτέον ότι η "Ομάδα Λάλα" περιλαμβάνει 4 επιστήμονες οι οποίοι, κατόπιν εξετάσεων, έχουν πιστοποιηθεί από τη Γραμματεία του ΟΗΕ για να συμμετέχουν σε αντίστοιχες επιτροπές ελέγχου του ΟΗΕ, και μάλιστα ένας εξ αυτών να ηγείται τέτοιων επιτροπών, ενώ έχουν συμμετάσχει σε 21 αντίστοιχους ελέγχους των απογραφών άλλων χωρών. Στο πλαίσιο λοιπόν αυτής της επίσκεψης, η επιτροπή εμπειρογνομόνων του ΟΗΕ είχε και κάποιες παρατηρήσεις για ορισμένους συντελεστές εκπομπής που χρησιμοποιήθηκαν από τους Έλληνες εμπειρογνώμονες. Η επιτροπή του ΟΗΕ δεν έκανε πουθενά λόγο για "λανθασμένους υπολογισμούς". Απλά θεώρησε ότι η χώρα, ελλείπει σχετικών μετρήσεων ή επαρκών στοιχείων του κράτους, που βέβαια δεν είναι ευθύνη της "Ομάδας Λάλα", θα έπρεπε να χρησιμοποιήσει διαφορετικούς συντελεστές εκπομπών, μέχρις ότου γίνουν αυτές οι μετρήσεις. Σημειωτέον ότι οι συντελεστές που χρησιμοποιήθηκαν είναι από εγκεκριμένο πίνακα και δεν είχαν απορριφθεί από 4 αντίστοιχες επιτροπές ελέγχου τα προηγούμενα χρόνια.

Για να καταλάβουμε για τι μιλάμε, ας δώσουμε ένα μόνο χαρακτηριστικό παράδειγμα. Η επιτροπή του ΟΗΕ πρότεινε π.χ. ένα συντελεστή εκπομπής CO₂ για την ηλεκτροπαραγωγή από λιγνίτη 122 τη CO₂/TJ, ενώ το Αστεροσκοπείο χρησιμοποιούσε 122,173 τη CO₂/TJ. Αυτό σημαίνει ότι η Ελλάδα εξέπεμπε το 1990 (έτος βάσης) λιγότερο απ' όσο δήλωνε και έτσι είχε περιθώριο να ρυπαίνει περισσότερο μελλοντικά. Η διαφορά για το έτος βάσης ήταν περίπου 2 εκατ. τόνοι CO₂. Βέβαια η χώρα δικαιούται να χρησιμοποιήσει τον διαφορετικό συντελεστή και σε όλα τα επόμενα χρόνια με αντίστοιχη μείωση των συνολικών εκπομπών της. Η επιτροπή του ΟΗΕ διαπίστωσε επίσης προβλήματα στο επίσημο ενεργειακό ισοζύγιο της χώρας του 1990 (την ευθύνη του οποίου έχει το ΥΠΑΝ) που μεταφράζονται σε ένα ακόμη εκατ. τόνους CO₂. Επειδή τέλος το ΥΠΕΧΩΔΕ δεν απαντούσε στα επανειλημμένα διαβήματα της επιτροπής, η τελευταία επέβαλε, σύμφωνα με όσα προβλέπονται στο Πρωτόκολλο του Κιότο, και ένα "πρόστιμο" ενός εκατ. τόνων CO₂, πολύ απλά γιατί κατά το κοινώς λεγόμενο "τα πήρε στο κρανίο" με την αδράνεια και αδιαφορία των γραφειοκρατών του ΥΠΕΧΩΔΕ.

III

Έτσι έχουν λοιπόν τα πράγματα. Τι θα γίνει από δω και πέρα; Μάλλον τίποτα. Κανείς δεν ήθελε σώνει και καλά να τιμωρήσει τη χώρα. Ο ΟΗΕ αναγκάστηκε να το κάνει, γιατί το ΥΠΕΧΩΔΕ δεν του έδωσε κανένα περιθώριο επιείκειας. Το ΥΠΕΧΩΔΕ όμως έψαχνε σώνει και καλά ηθικούς αυτουργούς και βρήκε πολλούς για να κατηγορήσει: την "Ομάδα Λάλα", τη WWF και την Greenpeace που διαμαρτυρήθηκαν, τον Κοινοτικό Επίτροπο κ. Σ. Δήμα που έκανε απλώς αυτό που επιτάσσει ο θεσμικός του ρόλος, τις προηγούμενες κυβερνήσεις, όλους εκτός από τον εαυτό του. Τι θα απογίνει λοιπόν όταν κατακαθίσει η σκόνη; Σε λίγους μήνες η Ελλάδα θα επιστρέψει και πάλι στη στοργική αγκαλιά των ευέλικτων μηχανισμών του Κιότο. Το ότι αποβλήθηκε απ' αυτούς, δεν την ένοιαξε διόλου στην πράξη για ένα απλό λόγο. Ακόμη κι αν δεν είχε τιμωρηθεί από τον ΟΗΕ, η Ελλάδα δεν μπορούσε να συμμετάσχει πρακτικά σ' αυτούς τους μηχανισμούς, γιατί απλά δεν είχε οργανώσει τις αρμόδιες υπηρεσίες που απαιτούνται ούτε έχει υπογράψει τα σχετικά μνημόνια συνεργασίας με

άλλες χώρες (κάτι που άλλες χώρες έχουν ολοκληρώσει εδώ και μια δεκαετία).

Επειδή το διασυρμό της χώρας ακολούθησε ο διασυρμός αξιόλογων ανθρώπων, τους οφείλουμε, αν μη τι άλλο, μια συγγνώμη. Τυχαίνει να γνωρίζω προσωπικά όλους τους εμπλεκόμενους σ' αυτή την ιστορία. Ο Δ. Λάλας είναι ένας εξαιρετος και παθιασμένος επιστήμονας με λαμπρή καριέρα στην Ελλάδα και τις ΗΠΑ και είναι επιπλέον και ένας υπέροχος άνθρωπος. Έκανε το λάθος όμως να είναι ΠΑΣΟΚ και αυτό τον απαξίωσε στα μάτια του Υπουργού ΠΕΧΩΔΕ. Το ότι ο νέος υπεύθυνος, ο κ. Ζιώμας, είναι Νέα Δημοκρατία, τον κάνει άραγε καλύτερο ή χειρότερο επιστήμονα; Ίσως αυτό το τελευταίο σχόλιο αρκεί για να κατανοήσει κανείς, γιατί διασύρθηκε και ταπεινώθηκε διεθνώς και ολόκληρη η χώρα.